การศึกษาวิเคราะห์ผลงานศิลปกรรมจากสัญชาตญาณความเป็นแม่ สู่การหล่อหลอมด้วยสังคมวัฒนธรรม โดยการเปรียบเทียบจากความดิบสู่ความสุก*

The Works of Art Analysis: Motherly-instinct-to-being-cultivated Development as Rawness-to-ripeness Process

Received:	*June*	*24, 2019*
Revised:	*November*	*29, 2019*
Accepted:	*December*	*4, 2019*

ฤทัยรัตน์ คำศรีจันทร์ (Ruthairat Kumsrichan)**

บทคัดย่อ

การทำความเข้าใจในคุณค่าของความรักที่แม่มีต่อลูกและความหมายที่เชื่อมโยง กับตัวเทคนิควิธีการจากการศึกษาวิเคราะห์ผลงานศิลปกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นแม่ โดยการเปรียบเทียบจากความดิบ (หยาบ) สู่ ความสุก (ละเอียดประณีต) ผ่านเทคนิควิธีการ 3 เทคนิค คือ เทคนิคดินเผา เทคนิคงานผ้าและสื่อผสม ซึ่งเป็นผลงานที่ถูกสร้างขึ้นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีการนำเทคนิคกระบวนการมาตีความ เพื่อหาคุณค่าและความหมายของตัวเทคนิคกระบวนการ จนทำให้สามารถค้นพบปรัชญาในแต่ละเทคนิคกระบวนการของการสร้างงานศิลปะที่ไม่จำเป็นต้องมีความสมบูรณ์แบบ แต่สามารถสะท้อนคุณค่าต่อสังคมและเกิดความหมายใหม่ที่ตรงต่อการแสดงออกของตัวผู้สร้างงาน เป็นหัวใจหลักสำคัญ ซึ่งแต่ละเทคนิคกระบวนการล้วนเริ่มจากความดิบสู่ความละเอียด จนกระทั่งเกิดความประณีตในการสร้างสรรค์ผลงาน ในทุกขั้นตอนของกระบวนการสร้างงานศิลปะ เปรียบเสมือนการเลี้ยงดูลูก แรกเริ่มแม่มีความรักที่เกิดจากสัญชาตญาณเพียงอย่างเดียวเป็นตัวขับเคลื่อน จนกระทั่งเกิดประสบการณ์การเรียนรู้จากสังคม เป็นตัวแปรทำให้ความรักทรงพลังและแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น ดังนั้นเทคนิคกระบวนการจากดิบสู่สุกหรือความหยาบสู่ความประณีต จึงสามารถนำมาสร้างกลวิธีในการแสดงสภาวะทางความรู้สึก ซึ่งเป็นนามธรรมของความรักให้ปรากฏเป็นรูปธรรมที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ความดิบ, ความสุก, สัญชาตญาณ, ความเป็นแม่, วัฒนธรรม

---

* บทความนี้เรียบเรียงขึ้นมาจากเนื้อหาส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง โลกของแม่ ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2562 อาจารย์ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยศ อิษฎ์วรพันธุ์ ศาสตราจารย์เกียรติคุณปรีชา เถาทอง ศาสตราจารย์เกียรติคุณปริญญา ตันติสุข

This article is part of a doctoral dissertation on “Mother’s World” for the degree of Doctor of Philosophy program in Visual Arts, Graduate School, Silpakorn University, academic year 2019. Dissertation Advisors: Associate Professor Dr.Chaiyosh Isavorapant; Emeritus Professor Preecha Thaothong; Emeritus Professor Parinya Tantisuk.

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฤทัยรัตน์ คำศรีจันทร์ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 0894540357, jowsroy@hotmail.com

Assistant Professor Ruthairat Kumsrichan, The student of Doctor of Philosophy program in Visual Arts, Graduate School, Silpakorn University, 0894540357, jowsroy@hotmail.com

Abstract

This article aims to understand motherly love towards children, and meanings related to art techniques. By investigating the development of rawness (crudity) to ripeness (cultivation) in the motherly projected works of art. Three art techniques, ceramic, textile, and mixed media, are analyzed and interpreted to explore the values and meanings. The philosophy of each technique is not necessary to be perfect, but be able to present value to the society and mainly create new meaning conformed to artist's identity. Each technique originates from crudity. The crudity, then, develops into cultivation. During process of creation, the work is exquisitely created. The process can be compared as taking care of children. Firstly, motherly love is driven by instinct. The love, then, is strengthened by experienced. On the one hand, the rawness-to-ripeness process (the crudity-to-cultivation technique) is able to shape emotional state, especially ideal love, to be several concrete works.

Keywords: Rawness, Ripeness, Instinct, Motherhood, Culture

บทนำ

ความเป็นแม่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ นับตั้งแต่วันแรกที่ลูกได้กำเนิดขึ้นในครรภ์ ซึ่งทำให้แม่เกิดการตระหนักรู้ถึงความรักและการปกป้องคุ้มครองลูก ด้วยสัญชาตญาณแรกเริ่มของตนเอง จนกระทั่งได้ถูกหล่อหลอมด้วยความเชื่อและวัฒนธรรมทางสังคม จนเกิดเป็นความรักที่มีศีลธรรมจรรยาค้ำจุนเอาไว้ เพื่อให้ลูกมีชีวิตอยู่รอดอย่างปลอดภัย เติบโตเป็นส่วนหนึ่งที่ค่อยช่วยสร้างความอยู่รอดและความมั่นคงของสังคมนั้นๆ ต่อไป

ความรักแรกเริ่มที่เกิดขึ้นจากสัญชาตญาณของความเป็นแม่ คือ ความดิบ (หยาบ) ส่วนความรักของแม่ที่ถูกหล่อหลอมด้วยสังคมวัฒนธรรม คือ ความสุก (ความละเอียดประณีต) การตีความเช่นนี้ทำให้เกิดแนวคิดในการแสวงหาปรัชญาจากความรักระหว่างแม่ลูกที่ค่อยๆ ก่อเกิดขึ้นจนกลายเป็นความรักที่ถูกหล่อหลอมด้วยสังคมวัฒนธรรม การศึกษาวิธีคิดความดิบ (หยาบ) สู่ ความสุก (ละเอียดประณีต) ผ่านตัวเทคนิควิธีการ เพราะทุกกระบวนการ เริ่มจากความดิบสู่ความละเอียดจนกระทั่งเกิดความประณีต ในการสร้างสรรค์งานศิลปะที่มีคุณค่าด้วยความรักของแม่ ซึ่งนำมาเปรียบเทียบกับการเลี้ยงดูลูก ในระหว่างทางของการเลี้ยงดูลูก จึงมีความหมายที่เชื่อมโยงกันกับตัวเทคนิคกระบวนการสร้างงานผลงานศิลปะ โดยการนำคุณค่า ปรัชญา และความรู้สึกที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน มาเป็นส่วนสำคัญในการวิเคราะห์ เนื้อหา แนวความคิด และรูปแบบการสร้างผลงานศิลปะ

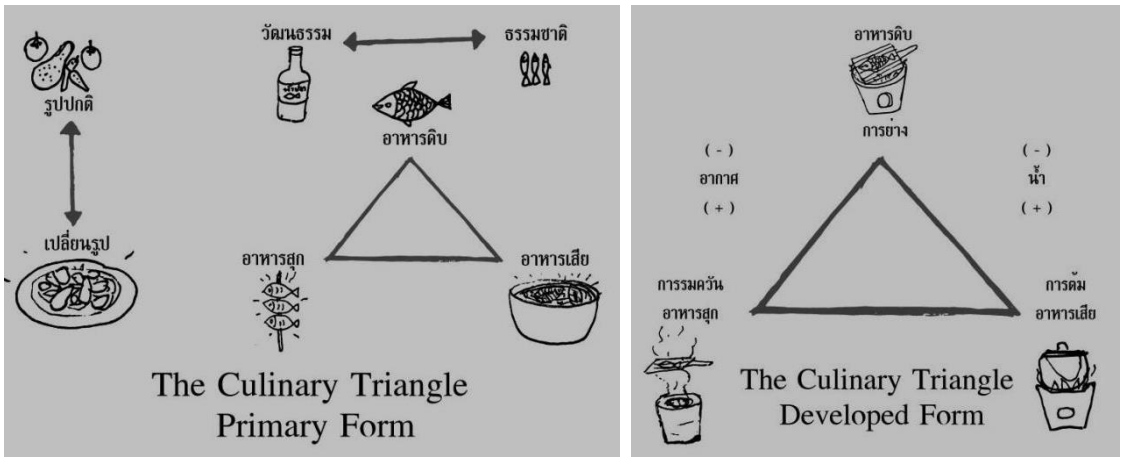
เนื้อหา

การศึกษาทฤษฎีโครงสร้างนิยมในสาขามานุษยวิทยา โดยโคลดเลวี-สเตราส์ มองว่าโครงสร้างที่ซ่อนอยู่ในความคิดของมนุษย์เป็นตัวกำกับพฤติกรรม มนุษย์มีโครงสร้างในระดับลึกเหมือนกัน โดยมองวัฒนธรรมมีอยู่ 2 ระดับ คือ ระดับพื้นผิว ซึ่งปรากฏให้เห็นเป็นสีสันลวดลายที่แตกต่างกัน และระดับโครงสร้างที่อยู่ข้างใต้ คอยกำกับการทำงานของส่วนที่อยู่พื้นผิว โคลดเลวี-สเตราส์มองว่าโครงสร้างของวัฒนธรรมมีคู่ตรงข้ามในแบบต่างๆ เช่น ดำ-ขาว กลางวัน-กลางคืน ร้อน-เย็น ธรรมชาติ-วัฒนธรรม เป็นต้น การมีโครงสร้างแบบทวิภาค จึงช่วยให้มนุษย์สร้างความเปลี่ยนผ่านจากธรรมชาติไปสู่วัฒนธรรม เขาได้นำหลักการนี้มาวิเคราะห์รูปแบบการปรุงอาหารเพื่อทำความเข้าใจโครงสร้างของมนุษย์ โดยเปรียบเทียบอาหารที่ปรุงสุก คืออาหารดิบที่ถูกแปรรูปด้วยปัจจัยทางวัฒนธรรม ส่วนอาหารที่เน่าเสีย คือ อาหารดิบที่ถูกแปรรูปด้วยปัจจัยทางธรรมชาติ[1] ดังนั้นผู้เขียนจึงนำหลักการจากทฤษฎีดังกล่าว มาใช้ในการจำแนกและเชื่อมโยงกับแนวความคิด รวมทั้งกระบวนการทำงานสร้างสรรค์ผ่านเทคนิคกระบวนการอันหลากหลาย จากเรียบง่าย (ดิบ) สู่ความประณีตซับซ้อน (สุก)

การกลั่นกรองความรัก แรกเริ่มที่มาจากสัญชาตญาณความเป็นแม่ สู่บทบาทหน้าที่ทางสังคมและวัฒนธรรม ด้วยการตีความระบบสัญลักษณ์ โดยใช้วิธีคิดคู่ตรงข้าม

ความดิบ – ความสุก
ความหยาบ – ความละเอียดและประณีต
สัญชาตญาณ – วัฒนธรรม

แผนภูมิภาพเปรียบเทียบการทำอาหารและกระบวนการทำอาหาร

ภาพที่ 1 การเปรียบเทียบการทำอาหารและกระบวนการทำอาหาร พัฒนามาจากแผนภูมิภาพของโคลดเลวี-สเตราส์

ที่มา: สุนีย์ ประสงค์บัณฑิต, **แนวความคิดฮาบิทัส ปิแอร์ บูร์ดิเยอ กับทฤษฎีทางมานุษยวิทยา** (กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, 2553), 45-46.

[1] สุนีย์ ประสงค์บัณฑิต, **แนวความคิดฮาบิทัส ปิแอร์ บูร์ดิเยอกับทฤษฎีทางมานุษยวิทยา** (กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, 2553), 40-47.

การทำอาหารและกระบวนการทำอาหาร เปรียบเสมือนการหล่อหลอมทางวัฒนธรรม (ภาพที่ 1) ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดจากความดิบ (หยาบ) สู่ ความสุก (ละเอียดประณีต) การศึกษาผลงานศิลปะที่แสดงออกถึงความเป็นแม่ กล่าวคือ ความดิบ หมายถึง วัสดุที่หยาบและกระบวนการที่หยาบ สามารถแสดงออกถึงสัญชาตญาณของความเป็นแม่ ความสุก หมายถึง วัสดุที่ผ่านกระบวนการที่ประณีต แสดงออกถึงความรักของแม่ที่ละเอียดอ่อน เปรียบดั่งความสุขที่เกิดจากความละเอียดอ่อนและประณีตในการสร้างผลงาน ซึ่งมีเนื้อหาการวิเคราะห์ความรักของแม่ผ่าน 3 เทคนิควิธีการ คือ เทคนิคปั้นดิน เทคนิคงานผ้าและสื่อผสม

เครื่องปั้นดินเผา

ดิน สำหรับช่างผู้สร้างเป็นมากกว่าวัสดุที่ใช้สร้างจินตนาการ และกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันที่อาจกล่าวได้ว่าไม่สามารถแยกขาดออกจากกันได้[2] ดินให้สัมผัสที่เย็นฉ่ำเหมือนกับความรักของแม่ การปั้นแสดงออกถึงความอดทนและการเอาชนะตนเอง ซึ่งเหมือนกับการเลี้ยงดูลูกที่อาจมีถูกหรือมีผิดบ้าง หากทว่าแม่และลูกต่างต้องการ การเรียนรู้และความอดทนจนกว่าจะเกิดความเข้าใจในธรรมชาติของกันและกัน ดินแสดงออกถึงความเป็นผู้หญิงที่ชัดเจนมากอีกสื่อวัสดุหนึ่ง กล่าวคือ ดินเป็นวัสดุที่ให้ความรู้สึกถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนเหมือนความเป็นผู้หญิง การปั้นดินยังเหมือนการหยุดเวลาไว้ เช่นเดียวกันกับแม่ผู้ที่ต้องการหยุดช่วงเวลาแห่งความสุขระหว่างตนกับลูกให้คงอยู่ตลอดไป

งานปั้นดินดิบ

ภาพที่ 2 “ลูกดูดนมแม่” เทคนิคปั้นดินดิบ งานฝีมือชาวบ้าน เมืองซานตง ประเทศจีน
ที่มา: ผู้เขียน

[2] สมาคมช่างปั้นแห่งประเทศไทย, **Pots the Vessels: ภาชนะ พา-ชนะ นิทรรศการเครื่องถ้วยร่วมสมัย นานาชาติ ครั้งที่ 1**, พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหอศิลป เจ้าฟ้า, 2562, 2.

งานปั้นดินดิบ “ลูกดูดนมแม่” (ภาพที่ 2) สร้างด้วยเทคนิคดินปั้นจากงานฝีมือช่างชาวบ้าน ที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนจีนในชนบท โดยแสดงความรักความผูกพันระหว่างแม่ลูก มีรูปแบบการแสดงออกที่ไร้เดียงสาซื่อตรง ปนกับความตลกขบขันสร้างชีวิตชีวาและรอยยิ้มให้แก่ผู้ชม ช่างชาวบ้านใช้ดินเหนียวปั้นแล้วปล่อยให้ดินแห้งเองตามธรรมชาติ เมื่องานปั้นแห้งสนิทจะมีความแกร่งได้เท่ากับคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวของดิน ซึ่งมีการคัดสรรเลือกใช้สีดินที่มีความแตกต่างกัน แสดงถึงความใส่ใจและความตั้งใจในการสร้างผลงาน เพื่อให้เกิดความแตกต่างกันระหว่างรูปร่าง รูปทรงของสีผม ผิวกาย เสื้อผ้าและข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ เนื้อหาของงานปั้นยังไม่ถูกตีความให้ซับซ้อน จึงมีการแสดงออกและการสื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมา สะท้อนความรักอันบริสุทธิ์ของแม่

ผลงานชิ้นนี้แสดงถึงสัญชาตญาณความเป็นแม่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ผ่านเทคนิควิธีการที่มีขั้นตอนและกระบวนการอย่างง่าย ซึ่งใช้เพียงดินและน้ำ เพื่อให้กลายสภาพเป็นดินเหนียว นำมาปั้นผ่านฝีมือผู้สร้าง โดยไม่ผ่านกระบวนการอื่นๆ มาแปรเปลี่ยนคุณลักษณะของดิน

ตุ๊กตาดินเผาโดะกู[3]

ภาพที่ 3 “ตุ๊กตาดินเผาโดะกู (Dogu, Jomon Venus)”, ประติมากรรมดินเผารูปผู้หญิง
ที่มา: Tsuji Nobuo, **History of Art in Japan**, (Tokyo : University of Tokyo, 2018), 13.

ตุ๊กตาดินเผาโดะกู ยุคโจมงกลางเป็นที่รู้จักมากที่สุด ได้รับการขนานนามว่า “วีนัสแห่งโจมง” ซึ่งถูกค้นพบจากทะนะบะตะเคะ (Tanabatake) ในเขต Nagano และถูกเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ (ภาพที่ 3) ตุ๊กตาโดะกู ชิ้นนี้ สร้างขึ้นมาเพื่อส่งมอบรูปลักษณ์ทางกายภาพให้แก่วิญญาณที่มองไม่เห็นทางความเชื่อในพิธีกรรมทางการเกษตร ซึ่งแฝงความเชื่อเรื่องแม่ของแผ่นดินหรือพระแม่ธรณี โดยนำความเป็นแม่คือผู้หญิงท้อง

[3] Tsuji Nobuo, **History of Art in Japan** (Tokyo : University of Tokyo, 2018), 13.

มาเป็นสัญลักษณ์แห่งความสมบูรณ์และการให้กำเนิด[4] โดะกู จึงมีอิทธิพลทางความเชื่อและแสดงพลังของความเป็นแม่ที่จะสามารถบันดาลความอุดมสมบูรณ์ให้แก่มนุษย์

ถูกสร้างด้วยเทคนิคดินเผาและรูปแบบเป็นประติมากรรม มีการใช้รูปทรงของผู้หญิงท้อง โดยการลดทอนรูปทรงให้มีความงามอย่างเรียบง่าย เน้นบริเวณท้องกับช่วงขาที่ใหญ่ และเพิ่มเติมสัดส่วนที่ต้องการเน้นมากเป็นพิเศษ เพื่อให้เกิดความงามที่แสดงถึงความสมบูรณ์ และยังทำให้รู้สึกถึงลักษณะของแม่ใกล้คลอดบุตร เพราะสัดส่วนบริเวณเชิงกรานขยายใหญ่ขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมในการคลอดลูก ตุ๊กตาดินเผาโดะกู จึงเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นแม่ที่สื่อถึงการให้กำเนิดชีวิต สร้างขึ้นโดยใช้ เทคนิคดินเผาเป็นสีโอ๊ค ผิวขัดเรียบผสมผสานกับทักษะฝีมือสูง ที่ต้องผ่านกรรมวิธีการออกแบบ การเผาจากภูมิปัญญาจนเป็นประติมากรรมดินเผาที่สวยงาม เปรียบเสมือนความเป็นแม่ที่ได้รับการกล่อมเกลาจากสังคมวัฒนธรรม

ภาชนะหม้อมีนม[5]

ภาพที่ 4 “หม้อมีนม”, ภาชนะเครื่องดินเผา, ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางลำตัว 49 ซม. สูง 61.5 ซม.
ที่มา: ผู้เขียน

ภาชนะดินเผา (หม้อมีนม) สมัยก่อนประวัติศาสตร์ อายุราว 3,800 – 4,000 ปีมาแล้ว ได้จากแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ภาชนะดินเผาเนื้อดิน (ภาพที่ 4) ไหล่ประกอบด้วยกระเปาะรูปกรวยคล้ายหน้าอกผู้หญิง 2 คู่ ปากและฐานเป็นเชิงสูงถูกทุบแตกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย ปูรองรับศพเพศชายที่เสียชีวิตในวัยสูงอายุ (ราว 45 – 55 ปี) ได้รับการตีความหมายว่ารูปทรงพิเศษของภาชนะสื่อถึงสตรีมีครรภ์ 2 คนหันหลังชนกัน บนไหล่ภาชนะทำลายเส้นเกี่ยวกระหวัดสัมพันธ์ต่อเนื่อง ซึ่งอาจสื่อถึงการหมุนเวียนเป็นวัฏจักร การนำภาชนะรูปทรงนี้มารองรับศพผู้ตาย น่าจะหมายถึงการให้ผู้ตายได้กลับสู่ครรภ์มารดา เพื่อถือกำเนิดใหม่อีกครั้งหนึ่ง[6]

[4] เรื่องเดียวกัน, 13-15.

[5] สำนักศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี กรมศิลปากร, **โบราณคดีของสังคมเกษตรกรรม...จากบ้านเก่าหนองราชวัตร** (สุพรรณบุรี: สำนักศิลปากรที่ 2 จังหวัดสุพรรณบุรี กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, 2556), 211.

[6] เรื่องเดียวกัน, 211.

สร้างด้วยเทคนิคเครื่องดินเผา เนื้อดินมาจากดินเหนียวที่คัดแยกซากพืชซากสัตว์ออก ทำความสะอาดดิน และนวดดินจนได้เนื้อที่ละเอียด เนื้อดินมีทรายละเอียดอยู่มาก มีแร่ไมกาผสมอยู่ เริ่มมีการสร้างเครื่องมือมาปั้นและตกแต่งประดับลวดลาย ผสานกับทักษะฝีมือที่ประณีตปั้นทุกส่วนให้กลมกลึงโดยมีความบอบบางจึงแตกหักง่าย เพราะถูกสร้างมาเพื่อใช้ในพิธีกรรมไม่ได้ใช้ในชีวิตประจำวันที่ต้องการความคงทนแข็งแรง โดยมีกรรมวิธีการเผาแบบกลางแจ้ง ซึ่งเป็นวิธีการ เผาบนพื้นที่แห้ง ใช้ไม้ฟืนและคลุมทับด้วยฟาง เผาจนเชื้อเพลิงไหม้หมด[7] ปรากฏเป็นภาชนะที่สร้างด้วยรูปทรงที่ถูกแทนค่าจนเป็นสัญลักษณ์ ซึ่งต้องอาศัยความคิดและการสร้างอย่างประณีต พิถีพิถัน จนกว่าจะเป็นหม้อมีนมที่ใช้ในพิธีกรรม สะท้อนถึงความเป็นแม่ที่ถูกกล่อมเกลาจากสังคมวัฒนธรรม

ภาชนะดินเผา (หม้อมีนม) จึงเป็นตัวแทนของความรักจากแม่ที่คอยปกป้องคุ้มครองลูกในชีวิตหลังความตาย และเพื่อส่งดวงวิญญาณลูกให้กลับมาเกิดใหม่อีกครั้ง ซึ่งใช้สัญลักษณ์เต้านมของแม่มาผสมผสานกับรูปทรงหม้อที่สื่อถึงการเลี้ยงดู หม้อมีนมถูกสร้างขึ้นด้วยความเชื่อเกี่ยวกับการเวียนวายตายเกิด และความเชื่อในโลกหลังความตาย การหยิบเอารูปทรงหญิงตั้งครรภ์ 2 คนหันหลังชนกันอาจหมายถึงแม่ผู้ให้กำเนิดทั้งในโลกนี้และแม่ผู้ให้กำเนิดในโลกหน้า เพราะครรภ์ของแม่นั้นปลอดภัยและอบอุ่น

ตุ๊กตาสังคโลกแม่อุ้ม[8]

ภาพที่ 5 ภาพซ้าย“ตุ๊กตาสังคโลกแม่อุ้มลูก”, ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา, ขนาดไม่ทราบ
ที่มา: กลุ่มงานเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมศิลปากร, **44 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ**
(กรุงเทพฯ : บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์, 2551), 124.
ภาพที่ 6 ภาพขวา “ตุ๊กตาเสียกบาล”, เครื่องเคลือบดินเผาศิลปะสุโขทัย
ที่มา: พรชัย สังเวียนวงศ์, **ตุ๊กตาเสียกบาล**, เข้าถึงเมื่อ 15 สิงหาคม 2561,
เข้าถึงได้จาก https://board.postjung.com

[7] เรื่องเดียวกัน, 218-219.

[8] กลุ่มงานเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมศิลปากร, **44 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ** (กรุงเทพฯ: บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์, 2551), 124.

ตุ๊กตาสังคโลกแม่อุ้มลูก ตามความเชื่อของคนไทยโบราณเกี่ยวกับ ตุ๊กตาสังคโลกแม่อุ้มลูก สมัยอยุธยา (ภาพที่ 5-6) มาจากคติของการสร้างตุ๊กตาเสียกบาล ซึ่งเป็นกุศโลบายในการหลอกผี ที่มีเป็นความเชื่อเกี่ยวกับแม่ซื้อ ผีหรือเทวดาผู้หญิงที่ให้ทั้งคุณและโทษ โดยเชื่อกันว่าแม่ซื้อเป็นคนปั้นเด็กใส่ท้องผู้หญิงมีครรภ์ เมื่อเด็กคลอดออกมา แล้วเห็นเด็กน่ารักจึงอยากได้เด็กกลับคืนไป คนโบราณจึงปั้นตุ๊กตาแม่ลูกขึ้น บางครั้งก็ทำให้พิการหักคอ เพื่อหลอกให้ผีเชื่อว่าเด็กไม่น่ารักหรือเด็กตายไปเสียแล้ว ซึ่งจะได้ไม่มายุ่งหรือกวนเด็กอีก เรื่องราวของ “แม่ซื้อ” มีปรากฏอยู่ในคัมภีร์ปฐมจินดา เป็นตำราแพทย์แผนไทยเก่าแก่เนื้อหากล่าวเน้นถึงโรคสตรีและทารก ความเชื่อนี้มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา[9]

ตุ๊กตาสังคโลกแม่อุ้มลูกและตุ๊กตาเสียกบาล สร้างขึ้นโดยใช้เทคนิคเครื่องเคลือบดินเผา (ceramic) มีการเตรียมดินสำหรับทำเครื่องเคลือบดินเผาโดยเฉพาะ ซึ่งสร้างเครื่องมือและใช้เทคนิควิธีการทำเครื่องเคลือบดินเผาที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศจีน ผสมผสานกับทักษะฝีมือของช่าง กรรมวิธีการเผาดิบและการเผาเคลือบ รูปแบบการปั้นเป็นฝีมือชาวบ้านที่มีการแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา แสดงถึงกรรมวิธีที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งเปรียบเสมือนความเป็นแม่ที่ถูกหล่อหลอมจากสังคมวัฒนธรรม

สรุปเครื่องปั้นดินเผา

ผลงานเครื่องปั้นดินเผาทุกชิ้นนี้ ใช้สัญชาตญาณความเป็นแม่เป็นจุดเริ่มต้น ในการสร้างงานและมีความหมายที่คล้ายคลึงกัน โดยการสร้างผลงานมีกระบวนการและรูปแบบที่ต่างกัน บทความการวิเคราะห์แสดงให้เห็นถึงกระบวนการแรกเริ่มของเทคนิคที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อนจนกระทั่งมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เพื่อแสดงความรักของแม่ในทุกๆ สภาวะที่เกิดของจากสัญชาตญาณดิบ จนกลายเป็นความรักที่ละเอียดละมุนละไมประณีตขึ้นตามลำดับ จากสภาวะที่เป็นนามธรรมให้เห็นเป็นผลงานรูปธรรม โดยผ่านกระบวนการที่ปรากฏอยู่บนชิ้นผลงาน สะท้อนความเป็นแม่ที่ให้ความหมายของความอุดมสมบูรณ์ในสังคมโดยรวม

งานผ้า

การทอผ้าหรือการสร้างผ้า เป็นบทบาทและหน้าที่อันสำคัญของผู้หญิง ที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่ถือได้ว่าเป็นการแสดงศักยภาพของความเป็นผู้หญิง จุดกำเนิดของวัฒนธรรมการทอผ้าหรือการสร้างผ้า ทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการใช้สอย สวมใส่ นุ่งห่ม ปกปิดและให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายเท่านั้น ซึ่งต่อมาเกิดการเรียนรู้กันระหว่างคนในสังคม จึงเกิดค่านิยมและขนบประเพณี โดยมีผ้าเป็นสื่อสัญลักษณ์และแสดงเอกลักษณ์เฉพาะตนของสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ การทอผ้าต้องใช้สมาธิและความอดทนสูงมาก กว่าจะได้สิ่งทออันสวยงามมาใช้งานได้แต่ละผืน ความพากเพียรจึงทำให้ผู้หญิงประสบความสำเร็จได้ทั้งหน้าที่การงานและการใช้ชีวิต จนกระทั่งได้เกิดภูมิปัญญาความสามารถด้านการประดิษฐ์ การคิดค้นสร้างกลวิธีในการทอ การสร้างลวดลายเติมสีสันสวยงามให้กับการทอผ้า และการสร้างศิลปะเกี่ยวกับงานผ้าให้เกิดขึ้นมากมายในปัจจุบัน

[9] อภิลักษณ์ เกษมผลกูล, **แม่ที่ “มองไม่เห็น” แต่ชี้เป็นชี้ตาย: ชีวิตความเป็นอยู่ของ “แม่ซื้อ” กับวิธีคิดของไทย, พลังผู้หญิง แม่ เมียและเทพสตรี: ความจริงและภาพแทน**, พิพัฒน์ กระแจะจันทร์ (บรรณาธิการ), (กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2559), 73-88.

การเย็บปักผ้า เป็นศิลปะที่อ่อนโยน คำว่า “สุภาพอ่อนโยน” ใช้ในศตวรรษที่ 19 เพื่ออธิบายการเย็บและงานตกแต่งที่สร้างสรรค์อื่นๆ เช่น การถักลูกไม้และการถักที่ทำโดยผู้หญิงและเด็กผู้หญิง การเย็บแบบอ่อนโยนนั้นง่ายและปราศจากความกังวล โดยเน้นสาระสำคัญของการเย็บ ซึ่งไม่ต้องมีกระบวนการพิเศษ อุปกรณ์และรูปแบบที่ซับซ้อน แต่มันเป็นเรื่องง่ายๆ ตรงไปตรงมา บางสิ่งบางอย่างที่สามารถทำได้ในขณะที่ผ่อนคลายพูดคุยนั่งอยู่ในแสงแดดหรือวันหยุด ไม่ต้องใช้ทักษะความมั่นใจหรือการวางแผนมากนัก และเริ่มต้นเพียงแค่ใช้เข็มที่ละทิ้งความคาดหวังสูง และสร้างรอยเย็บบนผืนผ้าที่สวยงาม ความสุขที่แท้จริงของการเย็บด้วยมืออย่างอ่อนโยน นั้นไม่ได้เกี่ยวอะไรกับความยากลำบากหรือการเย็บปักด้วยฝีมือ[10] แต่สิ่งนั้นคือหัวใจที่อิสระ เป็นธรรมชาติ และความผ่อนคลายในการเย็บปักผ้าเพื่อสร้างผลงาน เทคนิคนี้จะประสานและสอดคล้องเชื่อมโยงกันกับความรู้สึกภายใน ร่วมกับการแสดงออกที่เป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งงานผ้าจึงเป็นสื่อที่สามารถแทนความรักความอบอุ่นของแม่ได้อย่างเต็มเปี่ยม

ภาพที่ 7 ภาพผลงานชุด “เส้นใยแห่งความรักของแม่”
ที่มา: ศิลปิน

[10] Jane Brocket, **The Gentle Art of Stitching: 40 Projects Inspired by Everyday Beauty** (London: Collin & Brown, 2012), 7.

ผลงาน “เส้นใยแห่งความรักของแม่” เมตตาใช้เทคนิควิธีการเป็นตัวสะท้อนความเป็นแม่ คือ การถักทอเสื้อผ้าให้ลูก แล้วนำเทคนิคนี้มาใช้สร้างสรรค์ผลงาน ที่แสดงความประณีต ความอ่อนโยนและความอดทนของผู้เป็นแม่ อีกทั้งเทคนิคถักโครเชต์ ยังมีส่วนสำคัญในการบำบัด รักษา เยียวยาจิตใจของผู้เป็นแม่ที่มีลูกผิดปกติ ให้เกิดสมาธิและปัญญาในการแก้ไขความบกพร่องในชีวิตความเป็นแม่ของศิลปินได้อีกทาง การเลือกเส้นใยมาถักทอเปรียบเสมือนการเริ่มต้นของความรัก การใช้เส้นใยสีขาวสื่อถึงความบริสุทธิ์ของความรัก ตัวเทคนิคกระบวนการประสานและเชื่อมโยงกันกับแนวความคิดของศิลปิน ซึ่งไม่มีวัสดุอุปกรณ์ที่ซับซ้อน แต่เปี่ยมด้วยการแสดงออกที่ลุ่มลึก แสดงรูปทรงไม่สมมาตร นั้นเกิดจากสภาวะภายในที่ผสมผสานกับความรักอันยิ่งใหญ่ของผู้เป็นแม่ ซึ่งพร้อมจะปกป้องเลี้ยงดูลูกและเผชิญปัญหาไปพร้อมกับลูก จึงส่งผลต่อแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน ที่แสดงออกให้เห็นถึงความรักความผูกพันระหว่างแม่กับลูกออทิสติก โดยการนำภาพวาดของลูกที่เกิดจากจินตนาการอันบริสุทธิ์ มาสร้างสรรค์และผสมผสานกับเทคนิคผ้า คือ การถักโครเชต์ สร้างรูปทรงอันเต็มเปี่ยมไปด้วยความรักและความหวัง เพื่อกระตุ้นเตือนให้ผู้ชมเห็นคุณค่าและความสามารถของเด็กออทิสติก[11] เป็นผลงานศิลปะที่ต้องการแสดงออกถึงความรักของแม่ที่มีต่อลูก นับเป็นความรู้สึกผูกพันอันดับแรกที่เกิดจากสัญชาตญาณของมารดาผู้ให้กำเนิด

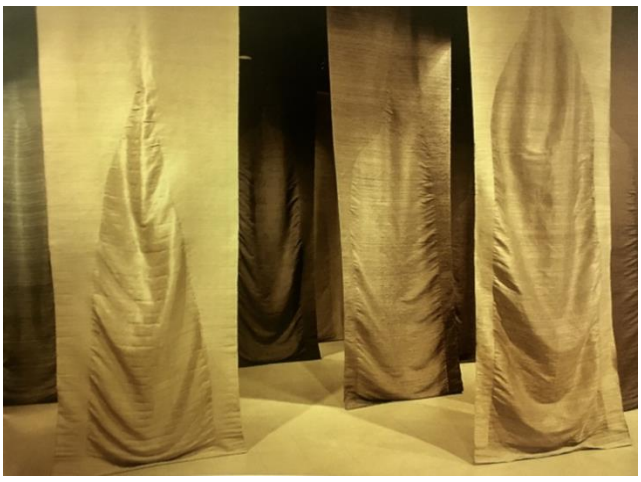
ศิลปินหยิบยกความงามจากความไม่สมบูรณ์ ซึ่งเกิดจากลายเส้นผลงานวาดภาพของลูก มาสร้างสรรค์เป็นผลงานสามมิติ เน้นรูปทรงที่เกิดจากจินตนาการของลูกมาผสมกับงานถักโครเชต์ ด้วยการถักให้เกิดลวดลายธรรมชาติและรูปทรงดอกไม้ที่งดงาม เปรียบเสมือนการเลี้ยงลูกที่ต้องเอาใจใส่ทุกรายละเอียด แม่จึงต้องใช้ความอดทนและความหวัง ผลงานของศิลปินได้ปลุกจิตสำนึกให้ผู้ชมตระหนัก ถึงคุณค่าของสายใยรักแห่งความผูกพันภายในครอบครัว ที่เป็นพื้นฐานอันสำคัญของชีวิตมนุษย์ผ่านการสร้างสรรค์ศิลปะ ด้วยการนำเสนอคุณค่าภาพวาดลายเส้นของเด็กออทิสติก มาเป็นสายสัมพันธ์เชื่อมโยงความรักของแม่ กับเทคนิคการถักโครเชต์ให้ถักรูปซึ่งต้องใช้พลังความตั้งใจให้เกิดการรวมตัวกัน เสมือนการถักทอลูกขึ้นมาด้วยสองมือของแม่ จนทำให้เกิดความงามจากความไม่สมบูรณ์ รวมถึงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่นออกมาในผลงานศิลปะ

รูปแบบผลงานศิลปะของเมตตา มีความสับสนวุ่นวาย ซึ่งปรากฏในภาพรวมของผลงานทั้งหมด ส่วนในรายละเอียดของผลงานหากแยกออกเป็นชิ้นๆ จะปรากฏเป็นรูปทรงที่บริสุทธิ์และมีพลังพิเศษในการแสดงออก

[11] เมตตา สุวรรณศร, เส้นใยแห่งความรักของแม่, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 2558, 231-233.

ภาพที่ 8 ภาพรายละเอียดผลงาน
ที่มา: ศิลปิน

ภาพที่ 9 BREAST STUPAS เทคนิคผ้า
ที่มา : Pinaree Sanpitak, **Breast and Beyond by Pinaree Sanpitak**,
(Bangkok : Thana Printing, 2002).

ผลงาน “BREAST STUPAS” พินรี สัณฑ์พิทักษ์ ได้ใช้สัญชาตญาณของความเป็นแม่ในการเลือกวัสดุและวิธีการสร้างที่สะท้อนถึงความอดทนและความอ่อนโยนของความเป็นแม่ ศิลปินเลือกใช้ผืนผ้าไหมที่ทอสำเร็จมาทำงาน ซึ่งกระบวนการนี้เริ่มมีการหล่อหลอมความเชื่อด้วยตัววัสดุ ใช้เทคนิคที่มีการวิเคราะห์ทางปัญญามากกว่าความรู้สึก ด้วยการดึงเส้นใยไหมออกทีละเส้นให้ปรากฏเป็นรูปทรงนมที่มีลักษณะเป็นอนุสาวรีย์

เพื่อแสดงการบูชาและยกย่องความเป็นแม่ ผลงานศิลปะแสดงออกมาอย่างประณีต ซาบซึ้งและลุ่มลึก โดยผสมผสานกับความรักและความสุข จนเกิดความเป็นแม่ที่สมบูรณ์ปรากฏในผลงานศิลปะ

โดยอาศัยความเป็นแม่ของตนแสดงออกผ่านสื่อและผลงานทางศิลปะ ด้วยเนื้อหาเรื่องราวธรรมดาสามัญของชีวิตมนุษย์ คือ ความรักของแม่ เพราะทุกคนล้วนต้องได้รับความรักจากแม่แทบทั้งสิ้น ดังนั้นผลงานของศิลปิน จึงช่วยกระตุ้นเตือนความทรงจำในวัยเด็กที่เรามีต่อแม่ได้เช่นกัน ซึ่งมีทั้งพลังความเมตตาและพลังความอ่อนโยนอยู่ในผลงานของศิลปิน

พินรี สัณฑ์พิทักษ์ สร้างสรรค์ผลงานที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นแม่ของตนเอง ด้วยการใช้สัญลักษณ์ คือ “เต้านม” มาตัดทอนจนเป็นรูปทรงที่เรียบง่าย เพื่อแสดงสัญลักษณ์แทนคุณค่าและความหมายของความเป็นแม่ ซึ่งแทนค่าด้วยสายใยแห่งความรัก ความผูกพันระหว่างแม่กับลูก รูปทรงของเต้านม จึงเป็นสื่อสัญลักษณ์สำคัญในผลงานของศิลปิน

รูปทรง “นม” ในงานพินรีจะเป็นสิ่งที่บอกเล่าถึงภาวะอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดและบ่งบอกถึงวิถีชีวิตในช่วงเวลาต่างๆ ซึ่งมีทั้งความเบิกบาน ปีติยินดี ความสุข ความเหนื่อยล้า ความร่วงโรย เป็นไปตามสังขารกาลเวลา แสดงสัจธรรมของสภาวะทางกายภาพ คือสรีระและผลกระทบทางด้านจิตวิทยาของผู้เป็นมารดา[12]

สรุปงานผ้า

ผลงานของศิลปินทั้ง 2 คน มีการใช้กระบวนการและวัสดุที่มีความต่างกัน โดยเมตตาใช้วัสดุที่มีความดิบ คือ การใช้เส้นใยดิบสีขาวมาทำงานสร้างสรรค์ ส่วนพินรีนำผ้าไหมที่ผ่านกระบวนการทออย่างประณีตมาสร้างงาน ด้านกระบวนการของศิลปินคนแรกไม่มีความซับซ้อนทางเทคนิค เพราะใช้เทคนิคโครเชต์เพียงอย่างเดียวในการสร้างผลงาน โดยผสมผสานกับความรู้สึกภายในของตนเอง ส่วนศิลปินคนที่สองจะมีความซับซ้อนทางเทคนิคกระบวนการ ตั้งแต่การเลือกสรรผ้าที่ผ่านกระบวนการทอเป็นผืน แล้วนำมาสู่กระบวนการคิดเพื่อสร้างรูปทรงและวิธีการนำเสนอ ผลงานของศิลปินทั้ง 2 คน จึงทำให้เห็นถึงความหมายและคุณค่าในตัววัสดุ ซึ่งตัวเทคนิคกระบวนการที่เรียบง่ายสะท้อนถึงความรักของแม่ที่มาจากสัญชาตญาณภายใน จนกระทั่งเกิดเทคนิคกระบวนการที่ซับซ้อน จึงเปรียบเสมือนความรักที่ถูกหล่อหลอมทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนภูมิปัญญาและความเชื่อทางสังคมด้วยเช่นกัน

[12] สมพร รอดบุญ, **Breast and Beyond by Pinaree Sanpitak** (กรุงเทพฯ: Thana Printing, 2002).

สื่อผสม

ภาพที่ 10 ภาพซ้าย “The Family”, 1962 Medium Painted wood,sneakers,door knoband plate, three sections(209.8 x166.3 x 39.3 cm), at MoMA (Museum of Modern Art) New York
ที่มา : Moma, **“The Family”**, Accessed August 16,2018, available from moma.org
ภาพที่ 11 ภาพขวา “Love and Family” 1963 Medium Painted wood, Baby stroller, at Currier Museum of Art
ที่มา : Currier Museum, **Maria Sol Escobar**, Accessed August 16,2018, available from currier.oncell.com

มาริซอล เอสโกบาร์ สร้างสรรค์ผลงานโดยใช้วัสดุสื่อความหมายและคุณค่าของวัสดุ เพื่อแสดงความเป็นแม่และครอบครัว ผลงาน “The Family” 1962 (ภาพที่ 10) เป็นประติมากรรมจากไม้ระบายสี รองเท้าสนีคเกอร์ ลูกบิดประตูและจาน ตัวผลงานมีการผสมผสานระหว่างงานจิตรกรรมกับไม้ที่แกะสลักเป็นฟิกเกอร์แบบ มินิมอล บวกกับ found objects เช่น รองเท้าและประตู ดูตลกขบขันแต่มีความลึกซึ้ง เป็นรูปทรงง่ายๆ ซึ่งถูกทำขึ้นอย่างเชี่ยวชาญ ประติมากรรมรูปคนที่หน้าตาเหมือนกล่องนี้ ทำให้เห็นถึงความหลากหลายของสถาบันครอบครัวในอเมริกา ผลงานประกอบด้วยรูปทรงคนมีลักษณะหน้าตาเหมือนกล่อง แต่ยังแสดงความเป็นธรรมชาติและความอิสระของรูปทรง สังเกตจากลวดลายธรรมชาติที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ด้านหลังของผลงาน หรือแม้แต่ลวดลายเสื้อผ้าของแม่ที่เป็นลายดอกไม้ธรรมชาติ เสื้อผ้าของลูกๆ เป็นลักษณะการแต่งกายของเด็กชาวไร่ชาวนาในชนบท มีสีสันเรียบง่ายไม่ฉูดฉาด ผลงานชิ้นนี้ยังสะท้อนความรักในครอบครัวชนบท โดยมีความเป็นแม่ปรากฏอยู่ในรูปทรงของแม่มีรูปร่างอวบอ้วน ซึ่งแสดงลักษณะของความอุดมสมบูรณ์ แม่นั่งอยู่ตรงกลางด้วยท่าทางที่เข้มขรึม มั่นคง อุ้มลูกที่เป็นทารกน้อยเอาไว้ โดยมีลูกหญิงและชายยืนอยู่รอบข้างด้วยความรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย ส่วนประกอบด้านหลังของรูปทรงคน เป็นรูปทรงของประตู ซึ่งเป็น found objects จึงแสดงถึงความบ้านอย่างชัดเจน ส่วนรูปทรงตัวคนอยู่บนหน้าต่าง ทำให้สามารถจินตนาการและเกิดความรู้สึกถึงการ

ถ่ายภาพหมู่ของครอบครัว โดยกำลังยืนอยู่ตรงประตูหน้าบ้าน ผลงานชิ้นนี้จึงสามารถถ่ายทอดความเป็นครอบครัวและแสดงความรักของแม่ โดยอาศัย found objects ผสมกับเทคนิควิธีการทางจิตรกรรมในรูปแบบที่เรียบง่าย

ผลงาน “Love and Family” 1963 (ภาพที่ 11) แสดงลักษณะครอบครัวที่อาศัยอยู่ในสังคมเมือง ประกอบด้วยรูปทรงของคนที่ถูกบรรจุไว้ในแท่งไม้ทรงสี่เหลี่ยม มีลักษณะคล้ายตัวตึก อาคาร บ้านเรือน มาใช้ในผลงาน ซึ่งมีความหมายแฝงถึงชีวิตครอบครัวในสังคมเมือง ที่มีชีวิตชีวาด้วยสีสันและลวดลายที่ประกอบกันเป็นผลงาน ทั้งเสื้อผ้าการแต่งกายและของใช้ต่างๆ ล้วนเป็นรูปทรงเรขาคณิต ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตที่อยู่ในกรอบและแบบแผนทางสังคมคนเมืองในยุคนั้นของอเมริกา ส่วนความเป็นแม่ในงานชิ้นนี้ คือ ผู้เป็นแม่ยื่นอยู่ตรงกลาง ซึ่งเป็นส่วนที่โดนเด่นของผลงาน เธอกำลังเข็นรถเข็นเด็กที่มีเด็กทารกและมีลูกๆ ที่โตแล้วกับสามียืนอยู่ข้างๆ ช่วยเสริมบทบาทหน้าที่ พลังและแรงขับเคลื่อนของความเป็นแม่ออกมาจากผลงานของศิลปินมากยิ่งขึ้น

สรุปสื่อผสม

ผลงานชิ้นแรกยังคงรักษาคุณสมบัติของตัววัสดุไว้ได้มากกว่าชิ้นที่สอง ซึ่งเทคนิคของผลงานชิ้นแรกยังไม่ได้คลี่คลายรูปทรงหรือประดิษฐ์ลวดลายและความซับซ้อนของกระบวนการมากนัก จึงมีการแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา ทำให้สามารถสะท้อนบุคลิกลักษณะของครอบครัวชนบทได้อย่างชัดเจน จนปรากฏรูปของความรักที่เป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติ ส่วนผลงานชิ้นที่สองมีชั้นเชิงและความซับซ้อนของเทคนิคกระบวนการมากยิ่งขึ้น โดยการสร้างรูปทรงคนให้มีลักษณะคล้ายตัวอาคารตึก ที่มีความซับซ้อนและความประณีตมากขึ้นทำให้สะท้อนลักษณะของครอบครัวในสังคมเมือง ซึ่งปรากฏรูปของความรักที่มีระเบียบแบบแผน

จากการวิเคราะห์เทคนิควิธีการและความหมายของผลงานศิลปะ จึงค้นพบว่ามีความหมายที่เชื่อมโยงกับความเป็นแม่และความรักของแม่ โดยสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางการวิเคราะห์เทคนิควิธีการและความหมายของผลงานศิลปะ

ชื่อและประเภทของศิลปกรรม	วัสดุและเทคนิควิธีการ	ความหมายทางความเชื่อและวัฒนธรรมเกี่ยวกับความเป็นแม่	การวิเคราะห์ศิลปกรรม
ตุ๊กตาปั้นดิน “ลูกดูดนมแม่” จีน	เทคนิคดินปั้น โดยไม่เผาไฟ ลักษณะการปั้นรูปแบบศิลปะชาวบ้าน	มีการสื่อความหมายที่ตรงไปตรงมาแสดงออกถึงความอุดมสมบูรณ์ (Fertility Rites) และความผาสุก	สะท้อนความอุดมสมบูรณ์ผ่านรูปทรงอวบอ้วนของผู้หญิง มีความอ่อนโยน แสดงเนื้อดินแท้ของดิน เช่นเดียวกับความรักที่มาจากสัญชาตญาณของความเป็นแม่

ตารางการวิเคราะห์เทคนิควิธีการและความหมายของผลงานศิลปะ (ต่อ)

ชื่อและประเภทของศิลปกรรม	วัสดุและเทคนิควิธีการ	ความหมายทางความเชื่อและวัฒนธรรมเกี่ยวกับความเป็นแม่	การวิเคราะห์ศิลปกรรม
ตุ๊กตาดินเผาโดะกู Dogu ญี่ปุ่น	เทคนิคดินเผา ขัดผิวเรียบ แสดงทักษะฝีมือในการปั้น มีการออกแบบและคลี่คลายรูปทรง จนเกิดความงามทางประติมากรรม	โดะกู มีลักษณะผู้หญิงท้อง แสดงสะโพกที่ผายใหญ่ ก้นมีส่วนโค้งเว้าชัดเจน หน้าอกที่ถูกเน้นให้เด่นและท้องยื่นออกมาเป็นพิเศษ แสดงลักษณะความเป็นแม่ที่สะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์	มีการลดทอนรูปทรงและเพิ่มเติมสัดส่วนรูปทรงที่ต้องการเน้นมากเป็นพิเศษ และมีลักษณะของแม่ใกล้คลอด ใช้เทคนิคการเผาดินดิบแสดงความซับซ้อนของเทคนิควิธีการมากขึ้น จึงเปรียบเสมือนการเริ่มปลูกฝังและการกล่อมเกลาผ่านทางสังคมวัฒนธรรม
 ภาชนะดินเผา (หม้อมีนม) ไทย	เทคนิคดินเผา สร้างด้วยเทคนิควิธีการและฝีมือการปั้นที่มีความชำนาญสูง	สื่อถึงการหมุนเวียนเป็นวัฏจักร การนำภาชนะรูปทรงนี้มารองรับศพผู้ตาย หมายถึงการให้ผู้ตายได้กลับสู่ครรภ์มารดาเพื่อถือกำเนิดใหม่อีกครั้งหนึ่ง	สร้างรูปทรงสัญลักษณ์ความเป็นแม่ ด้วยความคิดและการสร้างอย่างพิถีพิถันมากขึ้น เปรียบเสมือนการหล่อหลอมจากสังคมวัฒนธรรม แสดงความรักที่อ่อนโยน

ตารางการวิเคราะห์เทคนิควิธีการและความหมายของผลงานศิลปะ (ต่อ)

ชื่อและประเภทของศิลปกรรม	วัสดุและเทคนิควิธีการ	ความหมายทางความเชื่อและวัฒนธรรมเกี่ยวกับความเป็นแม่	การวิเคราะห์ศิลปกรรม
ตุ๊กตาแม่อุ้มลูก ไทย	เทคนิคเครื่องเคลือบดินเผา แสดงถึงวิวัฒนาการในการทำด้วยกรรมวิธีและกระบวนการที่ซับซ้อนขึ้น จึงเป็นเครื่องยืนยันถึงความเจริญรุ่งเรืองในวิถีชีวิตของมนุษย์	ตุ๊กตาเสียกบาลเป็นกุศโลบายในการหลอกผี ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับแม่ซื้อ ผีหรือเทวดาผู้หญิงที่ให้ทั้งคุณและโทษ จึงถือได้ว่าเป็น “ตุ๊กตาแห่งการปกป้องลูก”	การโอบกอดลูกแสดงถึงความรักและความห่วงใยที่แม่มีต่อลูก ความเชื่อนี้สร้างขวัญกำลังใจในการเลี้ยงลูก เทคนิคการเผาถึง 2 ครั้ง ด้วยกรรมวิธีและอุณหภูมิที่แตกต่างกัน จึงทำให้ผลงานแข็งแรงมากขึ้น ซึ่งเปรียบเสมือนการหลอมรวมความรักจากสัญชาตญาณของความเป็นแม่ด้วยวัฒนธรรมทางสังคม
งานผ้า เส้นใยแห่งความรักของแม่เมตตา (ไทย) 	เส้นใยดิบมาถักทอด้วยเทคนิคถักโครเชต์เพียงวิธีการเดียว กระบวนการสร้างจึงไม่ซับซ้อน	การสร้างผ้าหรือการถักทอผ้า แฝงความเชื่อทางวัฒนธรรมที่แสดงความเป็นแม่ของผู้หญิง	ศิลปินเกิดการเรียนรู้ชีวิตความเป็นแม่ของตนเองแล้วจึงหากลวิธีในการสร้างคุณค่าทางการแพทย์กับงานศิลปะทั้งรักษาเยียวยาลูกและการบำบัดตนเองด้วยงานศิลปะ ที่แสดงออกถึงความรักอันยิ่งใหญ่ของแม่

ตารางการวิเคราะห์เทคนิควิธีการและความหมายของผลงานศิลปะ (ต่อ)

ชื่อและประเภทของศิลปกรรม	วัสดุและเทคนิควิธีการ	ความหมายทางความเชื่อและวัฒนธรรมเกี่ยวกับความเป็นแม่	การวิเคราะห์ศิลปกรรม
งานผ้า BREAST STUPAS พินรี (ไทย) 	วัสดุผ้าไหมทอสำเร็จ เทคนิควิธีการดึงผ้าไหมออกทีละเส้น เพื่อให้เกิดรูปทรงที่ต้องการ มีวิธีการในการคิดและขั้นตอนที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น	การดึงเส้นใยผ้าออกทำให้เห็นการใช้เส้นตั้งเส้นนอนที่เป็นกระบวนการของการทอผ้าชัดเจนขึ้น ซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาของผู้หญิง ได้แสดงความเป็นแม่อย่างสมบูรณ์	ศิลปินเลือกผืนผ้าไหมที่ทอสำเร็จแล้วมาทำงาน ซึ่งกระบวนการนี้เริ่มมีการหล่อหลอมความเชื่อด้วยตัววัสดุ ใช้เทคนิคที่มีการวิเคราะห์ทางปัญญามากกว่าความรู้สึก ด้วยการดึงเส้นใยไหมออกทีละเส้นให้ปรากฏเป็นรูปทรงนม เพื่อแสดงการบูชาและยกย่องความเป็นแม่
สื่อผสม มาริซอล (อเมริกา) 	การเขียนสีบนวัสดุบานประตูและหน้าต่าง ด้วยการแสดงออกที่ไม่ซับซ้อน	แสดงความเป็นแม่ที่หนักแน่นและสมบูรณ์ สะท้อนวัฒนธรรมชนบทในอเมริกาด้วยเสื้อผ้าการแต่งกาย	ความเป็นแม่ปรากฏอยู่ในผลงาน คือ รูปทรงของผู้เป็นแม่ที่มีรูปร่างอวบอ้วน ซึ่งแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ จัดวางรูปทรงตัวแม่อยู่ตรงกลางด้วยท่าทางที่เข้มขรึม มั่นคง อบอุ่นและปลอดภัย มีรูปทรงของประตู แสดงถึงความเป็นบ้านหรือครอบครัว

ตารางการวิเคราะห์เทคนิควิธีการและความหมายของผลงานศิลปะ (ต่อ)

ชื่อและประเภทของศิลปกรรม	วัสดุและเทคนิควิธีการ	ความหมายทางความเชื่อและวัฒนธรรมเกี่ยวกับความเป็นแม่	การวิเคราะห์ศิลปกรรม
สื่อผสม มาริซอล เอสโกบาร์ (อเมริกา)	การเขียนสี แกะสลักบนวัสดุไม้ ประกอบด้วย found objects มีการคลี่คลายรูปทรงที่มากขึ้น ใช้เทคนิคกระบวนการที่ความซับซ้อนมากขึ้น	แสดงความเป็นแม่ที่สะท้อนวัฒนธรรมเมืองในอเมริกาด้วยเสื้อผ้าการแต่งกาย และรูปแบบข้าวของเครื่องใช้	การประกอบสร้างรูปทรงเรขาคณิตสะท้อนวิถีชีวิตแบบสังคมเมืองในยุคนั้นของอเมริกา รูปทรงสี่เหลี่ยมของไม้สะท้อนความเป็นตึกอาคารบ้านเรือน การวางรูปทรงแม่ไว้ตรงกลาง ทำให้เกิดพลังและแรงขับเคลื่อนของความเป็นแม่ออกมาในงานศิลปะ

นอกจากนี้ในการพัฒนาเทคนิคกระบวนการจากความเรียบง่ายไปสู่กระบวนการที่ซับซ้อน จึงสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางการวิเคราะห์ระดับความเรียบง่ายของเทคนิค (ดินดิบ)
ไปสู่กระบวนการที่ซับซ้อน (ดินเผาเคลือบ) โดยการสื่อความหมายถึงความรักของแม่

	ดินเผาดิบ	ดินเผาดิบขัดผิว	ดินเผาดิบขีดลวดลาย	ดินเผาเคลือบ	ดินเผาเคลือบเขียนสี
ชื่องานและเทคนิค	ตุ๊กตาลูกดูดนมแม่ เทคนิคปั้นดินดิบ	ตุ๊กตาโดะกู Dogu เทคนิคดินเผาดิบขัดผิว	หม้อมีนม เทคนิคดินเผาดิบขัดผิว	ตุ๊กตาแม่อุ้ม เทคนิคดินเผาเคลือบ	ตุ๊กตาเสียกบาล เทคนิคดินเผาเคลือบเขียนสี

	ดินเผาดิบ	ดินเผาดิบขัดผิว	ดินเผาดิบขีดลวดลาย	ดินเผาเคลือบ	ดินเผาเคลือบเขียนสี
ลักษณะผลงาน	การปั้นแบบช่างชาวบ้าน มีการแสดงออกอย่างซื่อตรงและบริสุทธิ์	การปั้นที่เน้นความงามของแม่โดยเฉพาะท้องสะโพกและช่วงขา ไม่มีแขน	การออกแบบเชิงสัญลักษณ์ผ่านความคิดและเทคนิคกระบวนการที่ประณีต	การปั้นเป็นลักษณะงานแบบชาวบ้านโดยผ่านกระบวนการทางเทคนิคที่ซับซ้อน	การปั้นเป็นลักษณะงานแบบชาวบ้าน โดยผ่านกระบวนการทางเทคนิคที่ละเอียดซับซ้อน
ลักษณะของเทคนิคและวัสดุ	ใช้ดินดิบ โดยไม่เผาไฟ ใช้เครื่องมือแบบง่ายๆ มาช่วยตกแต่งลวดลาย	มีขั้นตอนการออกแบบลดทอดรูปทรง ใช้เนื้อดินละเอียด มีเครื่องมือในการปั้นและการขัดผิวเรียบ	มีการเตรียมการทุกขั้นตอนตั้งแต่ออกแบบการเตรียมวัสดุจนถึงอุปกรณ์ในการปั้น	ใช้ดินที่มีการเตรียมการเป็นพิเศษ และเคลือบด้วยสีเซรามิก ซึ่งมีกระบวนการหลายขั้นตอน	ดินมีการเตรียมเป็นพิเศษ เพื่อการปั้นมีการเคลือบสี เขียนสีเซรามิก ซึ่งมีกระบวนการที่ละเอียดหลายขั้นตอน
การสื่อความหมายเรื่องแม่	แสดงสัญชาตญาณแรกเริ่มของความเป็นแม่	แสดงความละเอียดลออของความรักที่แม่มีต่อลูก	แสดงความรักของแม่ ที่มีแบบแผนและความประณีต	แสดงความรักของแม่ ที่มีความละเอียดและประณีต	แสดงความรักของแม่ที่ละเอียดอ่อนและลึกซึ้ง

สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์

การศึกษาเพื่อวิเคราะห์คุณค่าและความหมายของความเป็นแม่ในผลงานศิลปกรรม โดยการเปรียบเทียบจากความดิบ (หยาบ) สู่ ความสุก (ละเอียดประณีต) ผ่านวิธีคิดและเทคนิคกระบวนการ ทำให้เกิดการตีความใหม่สำหรับการค้นหาคุณค่าในงานศิลปะ ซึ่งเน้นความสำคัญของตัวเทคนิคกระบวนการสร้างศิลปะที่มีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดความสมบูรณ์ ในการแสดงออกที่ตรงต่อจุดมุ่งหมายของการสร้างสรรค์ศิลปะ จึงสังเกตได้ว่าผลงานที่นำมาวิเคราะห์แต่ละเทคนิค มีตั้งแต่ความดิบหยาบ ความพอดี ความละเอียดและความประณีตแตกต่างกัน ตามแนวความคิดและความสำคัญของการสร้างงานที่สอดประสานสัมพันธ์กัน โดยสะท้อนคุณค่าและความหมายของผลงานศิลปะที่แท้จริงออกมาในทุกกระบวนการทางเทคนิค การทำงานมีช่วงเวลาจากจุดเริ่มต้นท่ามกลางและจุดสิ้นสุด ซึ่งจุดสิ้นสุดของกระบวนการต่างๆ ย่อมมีความต่างกัน เช่นเดียวกับการเลี้ยงลูก ที่ต้องอาศัยประสบการณ์จากสัญชาตญาณความเป็นแม่ตามธรรมชาติและการเรียนรู้ผ่านความเชื่อทางสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ มาสร้างกลวิธีในการเลี้ยงลูกที่ไม่เหมือนกันหรืออาจมีความคล้ายคลึงกัน ดังนั้นเทคนิคกระบวนการจากดิบสู่สุกหรือความหยาบสู่ความประณีต จึงสามารถนำมาสร้างกลวิธีในการแสดงสภาวะทางความรู้สึกที่เป็นนามธรรมอย่างความรักของแม่ให้ปรากฏเป็นรูปธรรมที่แตกต่างกันได้

Reference

Brocket, Jane. The Gentle Art of Stitching : 40 Projects Inspired by Everyday Beauty. London: Collin & Brown, 2012.

Bunlop, K.: editor.(2008). Man and earthenware: From the past to the modern world. Bangkok: Samlada Pub Co., Ltd.

Currier, “Maria Sol Escobar". Love and Family 1963. Accessed August 16,2018, available from currier.oncell.com

Krajaejun, P.: editor.(2016). Phalangphūying Mǣ Mīalæthēpsattrī: khwāmchǐnglæphāpthǣn. Bangkok: National Office of Buddhism.

Moma, “Maria Sol Escobar”. The Family. Accessed August 16,2018, available from moma.org

Sangwīanwong, P.(2018). Tuktasīakabān. Retrieved 15 August 2018. web site: https://board.postjung.com

Nobuo, Tsuji. History of Art in Japan. Tokyo : University of Tokyo, 2018.Sanpitak, Pinaree. Breast and Beyond by Pinaree Sanpitak. Bangkok : Thana Printing, 2002.

Potters of Thailand.(2019). Pots the Vessels: Pachana Pa-Chana International Contemporary Pottery Exhibition#1. National Gallery of Thailand.

Prasingbandit, S.(2010). The Habitat Concept of Pierre Bourdieu with Humanism Theory. Bangkok: Printing.

Suwanson, M.(2015). Thread of Love from Mother. Thesis of Doctor of Philosophy Program in Visual Arts Silpakorn University.

The 2nd Regional Office of Fine Arts Department, Suphanburi.(2013). Archeology of agricultural societies ... from the old Ban Nong Ratchawat, Suphanburi: The 2nd Regional Office of Fine Arts Department, Suphanburi, The Fine Arts Department, Ministry of Culture